

ДІАГНОСТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розкрито сутність поняття інвестиційної привабливості підприємства та охарактеризовано основні підходи до її визначення у науковій літературі. Досліджено традиційну методичку діагностики на основі системи кількісних показників ліквідності, майнового стану, ділової активності та рентабельності. Розглянуто когнітивний підхід до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства та обґрунтовано засади побудови когнітивної карти ситуації. Проаналізовано основні етапи здійснення діагностики інвестиційної привабливості підприємства за когнітивним підходом.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, діагностика, підприємство, когнітивний підхід, когнітивна карта, інвестування капіталу, управлінські рішення, оцінювання.

Abstract

The essence of the concept of enterprise investment attractiveness is revealed, and the main approaches to its definition in the scientific literature are characterized. The traditional diagnostic methodology based on a system of quantitative indicators of liquidity, property status, business activity, and profitability is examined. The cognitive approach to assessing enterprise investment attractiveness is considered, and the principles of constructing a cognitive map of the situation are substantiated. The main stages of diagnosing enterprise investment attractiveness using the cognitive approach are analyzed.

Keywords: investment attractiveness, diagnostics, enterprise, cognitive approach, cognitive map, capital investment, managerial decisions, assessment.

Вступ

Сучасні умови ведення господарської діяльності, посилення інтеграційних процесів та повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України створюють принципово нові виклики для українських підприємств у частині залучення інвестиційних ресурсів. Як обґрунтовують Н. М. Левченко та І. С. Табаков, у сучасних умовах посилення інтеграційних процесів панує тенденція загострення конкурентної боротьби, яка, підсилюючись невизначеністю та нестабільністю середовища функціонування вітчизняних підприємств, зумовлює необхідність у впровадженні інноваційних технічних та технологічних рішень, реалізації інноваційних стратегій, а отже, і необхідність у значному фінансовому забезпеченні, що можливе за умови залучення інвестицій, прийняття рішення щодо яких є складним та відповідальним процесом, оскільки вимагає проведення ґрунтовного оцінювання інвестиційної привабливості підприємств [1, с. 63]. Особливої актуальності проблематика діагностики інвестиційної привабливості підприємства набуває в умовах потреби формування інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо інвестування капіталу.

Виклад основних результатів дослідження

Поняття інвестиційної привабливості підприємства у науковій літературі розкривається через комплекс взаємопов'язаних характеристик. Як зазначають О. Б. Жихор та М. М. Москвич, інвестиційна привабливість становить сукупність факторів, аналіз яких вказує на можливість вкладання коштів в той чи інший об'єкт і отримання певного ефекту від здійсненої операції, причому всі підходи до її визначення можна класифікувати у чотири групи: інвестиційна привабливість як умова розвитку підприємства, умова інвестування, сукупність показників та показник ефективності інвестицій [2, с. 119]. О. В. Носова обґрунтовує інвестиційну привабливість підприємства як сукупність характеристик, які в сумі показують, наскільки ефективно буде вкладати кошти в подальший розвиток підприємства [3, с. 121]. Як зазначають Н. М. Левченко та І. С. Табаков, під оцінюванням інвестиційної привабливості підприємства слід розуміти процес, у ході якого потенційний інвестор, оперуючи кількісною та якісною інформацією (у формі гіпотез), критично осмислює перспективи розвитку підприємства за умов мінливості середовища його функціонування та обмеженості в часі задля прийняття рішення щодо можливості забезпечення досягнення поставленої мети та визначених завдань інвестування капіталу [1, с. 64]. Принциповим є те, що Л. І. Семенчук та С. О. Мороз визначають оцінювання інвестиційної привабливості як процес, у ході якого потенційний інвестор має можливість переконатись у доцільності інвестування та можливості максимізації прибутку [4, с. 898].

Традиційна методика діагностики інвестиційної привабливості підприємства ґрунтується на системі кількісних показників. Як обґрунтовують Н. М. Левченко та І. С. Табаков, традиційно інвестиційна привабливість підприємств визначається за кількісними показниками, зокрема, показниками забезпеченості ресурсним потенціалом, рівня завантаження виробничих потужностей, придатності основних засобів, результативності діяльності та фінансового стану [1, с. 64]. До основних груп показників належать ліквідність, майновий стан, ділова активність та рентабельність. О. В. Товстенюк наголошує, що інвестиційна привабливість підприємства як об'єкт діагностики потребує системного підходу до оцінювання та враховує сукупність взаємопов'язаних показників його діяльності [5, с. 382]. Зазначений підхід традиційно реалізується через Методику інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій, затверджену наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 31.03.1998 р. № 214/2654.

Принципово новим напрямом діагностики інвестиційної привабливості підприємства є когнітивний підхід. Як обґрунтовують Н. М. Левченко та І. С. Табаков, численні дослідження процесів прийняття рішень щодо інвестування капіталу підтверджують, що інвесторам не властиво приймати рішення тільки за кількісними характеристиками, оскільки інвестор мислить, перш за все, якісно, і для нього пошук рішення – це пошук, у першу чергу, задуму рішення, де кількісні оцінки грають лише допоміжну роль, тому оцінювання інвестиційної привабливості підприємства найбільш доцільне за когнітивним підходом, відмінною рисою якого є прийняття рішення як результат активного використання процесів пізнання, мислення, сприйняття, розуміння і пояснення ситуації [1, с. 64]. Дослідники обґрунтовують, що оцінювання інвестиційної привабливості підприємства за когнітивного підходу передбачає застосування когнітивного моделювання – низки дій аналітичного спрямування, а також розрахунково-обчислювальних операцій, відповідно до розробленого алгоритму, що враховує кілька етапів дослідження, які закінчуються отриманням результатів та побудовою когнітивної карти ситуації [1, с. 65]. Зазначений підхід дозволяє врахувати не лише кількісну, а й якісну інформацію.

Принципове значення для практичної реалізації когнітивного підходу діагностики має побудова когнітивної карти. Як обґрунтовують Н. М. Левченко та І. С. Табаков, когнітивна карта ситуації представляє собою відомі закономірності ситуації, подані у формі орієнтованого знакового або зваженого графа, в якому вершинами графу є фактори (концепти, ознаки, характеристики ситуації, системи), а дугами між факторами – причинно-наслідкові зв'язки між ними [1, с. 65]. Дослідники виокремлюють чотири пріоритетні групи концептів нечіткої когнітивної карти: інституційні, політичні, технологічні та економічні [1, с. 65]. Зазначені концепти формують фундамент для побудови матриці взаємозв'язку чинників та наслідків їх впливу на інвестиційну привабливість підприємств.

Результатом когнітивного моделювання має стати визначення консонансу, дисонансу, а також позитивного і негативного впливу концепту на концепт, причому що вищий показник консонансу та що нижчий показник дисонансу, то між відібраними концептами та системою суттєвіший взаємовплив [1, с. 66].

Послідовність здійснення діагностики інвестиційної привабливості підприємства за когнітивним підходом передбачає п'ять основних етапів. Як обґрунтовують Н. М. Левченко та І. С. Табаков, до них належать: етап оцінювання ситуації (визначення мети дослідження, формування інформаційної бази, визначення критеріїв та інтегральних показників); когнітивна структуризація (визначення пріоритетних чинників впливу, відносин причинності, побудова когнітивної карти); когнітивне моделювання (вибір інструментарію, побудова когнітивної моделі та її верифікація, визначення щільності зв'язку між чинниками впливу); сценарне моделювання розвитку ситуації (визначення меж зміни чинників, побудова сценаріїв та оцінка результатів моделювання); когнітивний моніторинг ситуації (оцінка та корекція когнітивних процесів та стратегій, моніторинг ситуації) [1, с. 67]. Авторами підкреслюється, що перевагами оцінювання інвестиційної привабливості підприємств за когнітивним підходом є можливість побудувати альтернативні сценарії розвитку ситуації за умов, коли як вхідна інформація використовується значна кількість взаємопов'язаних чинників впливу на ситуацію [1, с. 68]. Зазначений підхід дозволяє формувати обґрунтовані управлінські рішення щодо інвестування капіталу в умовах невизначеності.

Висновки

Підсумовуючи проведені дослідження, можна стверджувати, що діагностика інвестиційної привабливості підприємства становить комплексну категорію економічної науки, яка охоплює систему методів та інструментів оцінювання потенціалу підприємства для залучення інвестиційних ресурсів. Як обґрунтовано підсумовують Н. М. Левченко та І. С. Табаков, оцінювання інвестиційної привабливості підприємства за когнітивним підходом слід визнати ефективним інструментом прийняття управлінських рішень щодо інвестування капіталу, який надає можливість не лише встановити вплив пріоритетних чинників на ситуацію, а й спрогнозувати сценарії її розвитку на середньо- та довгострокових часових горизонтах, що саме і вкрай необхідним для інвестора при прийнятті рішення щодо інвестування капіталу [1, с. 68]. Перспективними напрямками вдосконалення діагностики інвестиційної привабливості підприємства є цифровізація процесу збору та обробки інформації, впровадження сучасних інформаційно-аналітичних систем та засобів штучного інтелекту для побудови когнітивних моделей, формування єдиної бази показників з урахуванням специфіки галузі, а також гармонізація національних підходів з міжнародними стандартами оцінювання інвестиційної привабливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Левченко Н. М., Табаков І. С. Оцінювання інвестиційної привабливості підприємств за когнітивним підходом. Сталый розвиток економіки. 2019. № 2 (43). С. 63–70. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/33> (дата звернення: 30.05.2026).
2. Жихор О. Б., Москвич М. М. Інвестиційна привабливість підприємства як об'єкт управління. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2014. Т. 2, № 13. С. 118–123. DOI: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/197/197> (дата звернення: 30.05.2026).
3. Носова О. В. Інвестиційна привабливість підприємства. Стратегічні пріоритети. 2007. № 1 (2). С. 120–126. URL: https://www.libr.dp.ua/text/sp2007_1_16.pdf (дата звернення: 30.05.2026).
4. Семенчук Л. І., Мороз С. О. Інвестиційна привабливість підприємства та методи її оцінювання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 898–901. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/186.pdf> (дата звернення: 30.05.2026).
5. Товстенюк О. В. Інвестиційна привабливість підприємства як об'єкта діагностики. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми

розвитку. 2012. № 727. С. 381–386. URL: <https://ena.lpnu.ua/bitstreams/7c69169e-0d3e-4904-b1c6-7742e5d8ee10/download> (дата звернення: 30.05.2026).

Руда Лілія Петрівна – к.е.н., доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: rudalist_ok@ukr.net

Белякова Катерина Сергіївна – студентка групи МФКД-25мз, факультет менеджменту та інформаційних технологій, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: belyakovakaterina001@gmail.com

Ruda Liliia - PhD, Assistant Professor of the Department of the Finance and innovation management, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: rudalist_ok@ukr.net

Katerina Belyakova – student of group MFKD-25mz, Faculty of Management and Information Technologies, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: belyakovakaterina001@gmail.com